

Denetim Komitesi Özelliklerinin Finansal Raporlama Şeffaflığına Etkisi: Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan Şirketler Üzerine Bir Arařtırma¹

Doç. Dr. Koray TUAN

Çukurova Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

ktuan@cu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2168-6481

Ayşegül OGUR

Çukurova Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü,

aysegulogur.94@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5952-3274

Özet

Bu çalışmanın amacı, denetim komitesi özellikleri ile şirket tarafından sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, 2007-2021 yılları arasında Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksi'nde işlem gören finansal olmayan kuruluşlardan elde edilen 402 firma/yıl verisi en küçük kareler yöntemi ve sabit etkiler modeli ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları, denetim komitesinde kadın üyenin varlığı ve denetim komitesinin yıl içerisinde gerçekleştirdiği toplantı sıklığı ile

¹ Bu çalışma, aynı başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiş ve 12-13 Kasım 2022 tarihlerinde gerçekleştirilen 12. Uluslararası Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü ilişkinin olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca denetim komitesinin üye sayısı ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan çalışmanın bulguları, denetim komitesinin tecrübesi ve uzmanlığı ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilemediğini göstermektedir. Araştırmanın sonuçları; politika yapıcılara, yatırımcılara ve muhasebe meslek mensuplarına denetim komitesi özelliklerinin kurumsal raporlama süreçlerinin izlenmesinde söz konusu komite etkinliği ile ne yönde ilişkili olduğu konusunda kanıtlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Denetim Komitesi, Finansal Raporlama, Finansal Raporlama Şeffaflığı, Kurumsal Yönetim Endeksi.

The Effect of Audit Committee Characteristics On Financial Reporting Transparency: A Research On the Corporate Governance Index

Abstract

The purpose of this study is to examine the relationship between audit committee characteristics and the level of transparency of financial reports submitted by the company. For this purpose, 402 firm/year data obtained from non-financial institutions traded in Borsa Istanbul Corporate Governance Index between 2007-2021 are analyzed with the least squares method and fixed effects model. The findings of the study indicate that there is a statistically significant positive relationship between the presence of female members in the audit committee and the frequency of meetings held by the audit committee throughout the year and the transparency level of the financial reports presented. It also reveals that there is a statistically significant negative relationship between the number of members of the audit committee and the transparency level of the financial reports presented. On the other hand, the findings of the study show that there is no statistically significant relationship between the experience and expertise of the audit committee and the transparency level of financial reports. The results of the research; provide evidence to policymakers, investors, and professional accountants regarding how audit committee characteristics relate to that committee's effectiveness in monitoring corporate reporting processes.

Keywords: Corporate Governance, Audit Committee, Financial Report, Financial Reporting Transparency, Corporate Governance Index.

1. Giriş

Tarih boyunca yaşanmış olan muhasebe skandalları kuruluşlarda kurumsal yönetim sisteminin ortaya çıkmasını gerekli kılmıştır. Özellikle bu yüzyıl başında yaşanan skandalların nedenleri arasında gösterilen hileli finansal raporlamalar birçok yatırımcıyı ciddi boyutlarda zarara uğratmış ve sermaye piyasalarının etkin işleyişini olumsuz yönde etkilemiştir. Dolayısıyla yatırımcılar, yatırımları ve getirileri noktasında bir güvence istemektedirler. Bu güvence ise, şirketlerin benimsedikleri etkin kurumsal yönetimi uygulamaları ile mümkün olabilmektedir. Zira başarılı kurumsal yönetim uygulamalarıyla hedeflenen şirketlerin amaç ve hedeflerinin saptandığı ve bu hedeflere ulaşabilmek adına faaliyetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin izlendiği denetimsel bir yapı ortaya koymaktadır (Davis, 2005: s. 143; Toraman ve Abdioğlu 2008: s. 97).

Kurumsal yönetim, organizasyonun amacına ulaşmak için çalışır ve yönetim kurulu ve hissedarlar dahil olmak üzere menfaat sahipleri arasındaki ilişkileri yönetir. Ayrıca organizasyondaki asil-vekil sorununu azaltan bir mekanizma aracılığıyla bireylerin hesap verebilirliği ile de ilgilenmektedir (Khan, 2011: s. 1). Başka bir ifadeyle, kurumsal yönetim; paydaşların haklarını gözetmek için adillik, sorumluluk, şeffaflık ve hesap verilebilirlik prensipler sonucunda meydana gelen düzenlemeleri ve yöntemleri ifade etmektedir. Kurumsal yönetim, yukarıda bahsi edilen ilkelerini gerçekleştirebilmek için denetim komitesine ihtiyaç duymaktadır. Özellikle de yönetim kuruluna kurumsal yönetimin gözetiminde sorumluluklarını yerine getirmede yardımcı olduğu için (Madi vd., 2014: s. 486) denetim komitesinin, yönetimin etkinliğinin arttırmasında etkili olduğu kabul edilmektedir (Li vd., 2012: s. 98). Ayrıca, denetim komitesi; bağımsız denetim kalitesi ve finansal raporlama sürecini izlemektedir (Dhaliwal vd., 2010). Bu yüzden, şirketlerin sunmuş oldukları finansal bilgilerin şeffaflık düzeyinin belirlenmesinde denetim komitesi özelliklerinin rol oynaması muhtemeldir. Bu bağlamda; çalışmanın amacı, Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren ve kurumsal yönetim endeksinde yer alan şirketlerin denetim komitesi özellikleri ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasındaki ilişkiyi Türkiye örneğinde incelemektir.

Denetim komitesi, finansal raporlamada şeffaflığı sağlamada ve kamunun aydınlatılmasında önemli bir sorumluluk üstlenmektedir. Bu durum kurumsal yönetim ilkelerinden biri olmakla birlikte, denetim komitesinin de asli görevlerinden biridir (Fakhari, ve Pitenoei, 2017: s. 581). Şirketlerin kurumsal yönetim uyum ve derecelendirme raporları, hiç kuşkusuz finansal bilgi kullanıcıları açısından önem arz etmektedir. Çünkü finansal bilgi kullanıcıları şirket hakkında

karar alırken kamuyu aydınlatma ve şeffaflık düzeyi yüksek olan şirketleri tercih edecekleri düşünülmektedir. Önceki çalışmalar (Al-Shaer vd., 2021; Ya'acob, 2018; Wang vd., 2016; Pucheta-Martínez ve De Fuentes, 2007; Anderson vd., 2004), denetim komitesinin varlığının finansal ve muhasebe bilgilerinin doğruluğunu ve kalitesini artırabildiğini ve şeffaf finansal bilgilerin geliştirilmesinin, yöneticinin hesap verme sorumluluğunun uygun açıklamalarda daha iyi kontrol edilmesini ve finansal raporlama kalitesinin iyileştirilmesini sağladığını gösteren kanıtlar sunmuşlardır.

Uluslararası literatürde konunun önemine binaen yapılmış çalışmalar mevcut olsa da, ulusal literatüre bakıldığında denetim komitesinin özellikleri ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen oldukça sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çerçevede; çalışmanın temel problemi, “şirketler için kritik öneme sahip denetim komitesinin sahip olduğu özellikler, sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyine etki eder mi?” şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda, Borsa İstanbul’da işlem gören şirketlerin verileri incelenerek denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama şeffaflığına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Literatürde yer alan önceki çalışmalarda (Beaver ve Ryan, 2000; Ahmed vd., 2002; Ahmed ve Duellman, 2007; Hui ve Jing, 2008; Özkan vd., 2013; Francis vd., 2003; Crockett ve Ali, 2015) denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama sürecine etkisi araştırılmıştır. Söz konusu çalışmalarla uyumlu olarak, bu çalışmada şirketin finansal raporlarının şeffaflık düzeyini etkilemesi olası olan denetim komitesinin üye sayısı, denetim komitesinin toplantı sıklığı, denetim komitesi üyelerinin yaşı, cinsiyeti ve mesleki tecrübesi değişkenleri belirlenmiştir.

Bu çalışmanın ulusal literatürdeki bu eksikliği dolduracağı düşünülmektedir. Ayrıca; çalışma sonuçlarının, Türkiye’de sermaye piyasasında yer alan şirketlerin denetim komitelerinin etkin ve verimli olabilmesini sağlamak adına mesleki kurum ve kuruluşların çıkarım yapma imkanı sunmaktadır. Diğer taraftan, çalışma sonuçları finansal raporların şeffaflık düzeyine etki edebilecek faktörleri farklı bir açıdan ele alması sebebiyle literatüre değerli veriler ile katkı sağlamaktadır.

2. Literatür Taraması ve Hipotez Geliştirme

Kurumsal finansal raporlamanın bağımsız gözetim gücü olan denetim komitesi, 1930'lardaki başlangıcından bu yana düzenleyiciler, piyasa yatırımcıları ve diğer paydaşlar tarafından büyük ölçüde önemsenmektedir.

Denetim komitesi, esas olarak varlık ve yükümlülüklerin, standart olmayan muhasebe girişlerinin, karmaşık işlemlerin ve bunların tamamının genel doğruluğunun ve eksiksiz olmasını sağlanması ile ilgili faaliyetler yürütmektedir. Önemli yanlış beyan veya yeniden beyan riskleri de denetim komitesinin inceleme sürecinin bir parçasıdır. Bu, denetim komitelerinin finansal tabloların hazırlanmasında yer alması da, kurumsal raporlamanın şeffaflığını ve bütünlüğünü sağlamada kilit bir role sahip olduklarını göstermektedir (Al-Shaer vd., 2021, s. 9).

Bu kapsamda yapılan çalışmada (Anderson vd., 2004), şirketlerde denetim komitesinin varlığının finansal raporların doğruluğunu ve güvenilirliğini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca söz konusu çalışmada, denetim komitesi sayesinde borçlanma maliyetlerinin daha az olduğu da önerilmiştir.

Bir başka çalışmada (Ya'acob, 2018) ise, Malezya örneğinde CEO, CFO ve denetim komitesi üyelerinin yetkinliklerinin finansal açıklama şeffaflığına etkisi incelenmiştir. Söz konusu çalışmada, ileri düzeyde akademik niteliklere sahip kişilerin varlığının daha şeffaf kurumsal açıklamaya teşvik etmesi beklenmektedir. Fakat çalışmanın bulguları, finansal açıklama şeffaflığı ile CEO, CFO ve denetim komitesi üyelerinin yetkinlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ortaya koyamamıştır.

Diğer bir çalışmada (Wang vd., 2016), denetim komitesi oluşumu, bilgi şeffaflığı ve kazanç kalitesi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Söz konusu çalışmada, denetim komitelerinin yalnızca çıkar çatışmalarından uzak değil, aynı zamanda hem paydaşların hem de hissedarların çıkarlarını koruyabilen bağımsız uzmanlardan oluşmasının gerekliliği ifade edilmektedir. Ayrıca çalışmada, denetim komitesinin varlığının hem bilgi şeffaflığını artırdığı hem de kazanç kalitesi uygulamalarını sınırlandırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürdeki açıklamalar doğrultusunda çalışmanın temel hipotezi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

H0: Şirket denetim komitesinin sahip olduğu özellikler ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Ayrıca, literatürdeki tartışmalara paralel olarak çalışmanın araştırmanın alt hipotezleri de aşağıdaki gibidir:

Denetim komitesinde görev alan üyelerin sayısı, denetim komitesinin görev ve sorumluluklarını kolay bir şekilde tamamlamasını ve finansal raporlama sürecinin eksiksiz bir şekilde tamamlanmasında etkili olması beklenmektedir. Literatürde denetim komitesinde görev alan üye sayısı ile ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki, denetim komitesinde görev alan üyelerin sayısı arttıkça farklı uzmanlıklara ve tecrübelere sahip üyelerin finansal verilerin şeffaflık düzeyinin artacağı yönündedir. Diğer yandan denetim komitesinde görev alan üyelerin sayısının fazla olmasının, komitenin karar alma sürecini sekteye uğratarak, karar alma sürecinin hızlı ve kaliteli bir şekilde gerçekleşmesini engelleyebileceği yönündedir.

Bedard, Chtourou ve Courteau (2004), denetim komitesinde görev alan üye sayısı ne kadar fazlaysa, finansal raporlama sürecindeki potansiyel sorunları ortaya çıkarma ve çözme olasılığının o kadar fazla olduğunu iddia etmektedir. Söz konusu çalışmada, etkili izlemeyi sağlamak için gerekli gücü, görüş çeşitliliğini ve uzmanlığı sağlama olasılığının denetim komitesinin büyüklüğü ile mümkün olduğunu savunmaktadır. Ayrıca literatürde, denetim komitesinin büyüklüğünün firmalar için şeffaf ve anlamlı kurumsal raporlama sunmada olmazsa olmaz bir faktör olduğu da öne sürülmektedir (Klein, 2002).

Diğer taraftan, denetim komitesinin üye sayısı arttıkça her birinin diğerlerinin varlığıyla rahatlayabileceği ve denetim komitesi üyelerinin rehavete kapılacağı da ifade edilmektedir. Ayrıca, üye sayısı fazla olan denetim komitelerinde süreç kayıpların yaşanması ve sorumluluğun dağılmasından dolayı kontrolün yitirilmesi muhtemeldir (Li vd., 2012: s. 100). Bu durumda denetim komitesinin çalışma kalitesinin zedeleneceği ve finansal tabloların şeffaflık düzeyinin olumsuz etkilenebileceği ifade edilebilir. Bu açıklamalar çerçevesinde aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H0a: Denetim komitesinde görev alan üyelerin sayısı ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Mevcut literatürde teorik ve uygulamalı görüşler, denetim komitesi üyeleri arasında finansal uzmanlığına sahip üyelerin fazla olması, komitenin etkinliğini artıracaklarını önermektedir (Sultana, 2015, s. 90). Simith (2003), denetim komitesinin en az bir üyesinin, örneğin bir borsada işlem gören bir şirketin denetçisi veya finans direktörü olarak önemli, yeni ve ilgili finansal deneyime sahip olması gerektiğini veya bu üyenin, muhasebe meslek kuruluşlarından birinden mesleki yeterliliğe sahip olması gerektiği ifade etmiştir. Ayrıca ABD Menkul Kıymetler ve Borsa

Komisyonu (SEC), denetim komitelerindeki finansal uzmanlığın, denetim komitesinin finansal gözetim sorumluluklarını yerine getirmedeki etkinliğini artıracakını vurgulamıştır (Hundal, 2013, s. 7).

Kurumsal yönetim ilkeleri doğrultusunda raporlamanın gerçekleştirilmesi için kurumsal raporlamanın her aşamasının finansal bilgi ile desteklenmesi, finansal tabloların anlaşılması, incelenmesi ve yorumlanabilmesi gerekmektedir. Bu da denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlığa sahip olması ile mümkün olmaktadır. Dolayısıyla denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlığa sahip olması finansal raporların şeffaflık seviyesini arttırmaktadır (Tuan, 2016, s. 118-119).

Genel olarak literatürdeki bilgiler, denetim komitesinde finansal uzmanın varlığı gerçekleştirilen finansal raporlamanın kalitesini olumlu yönde etkileyecek ve denetim komitesinin etkinliğini arttıracaktır. Dolayısıyla denetim komitesinin etkinliğinin artmasına paralel olarak finansal raporların şeffaflık düzeyinin artacağı ifade edilebilmektedir. Bu açıklamalar çerçevesinde aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H0b Denetim komitesinde görev alan üyelerin finansal uzmanlık düzeyi ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Psikolojik araştırmalar, kadın yöneticilerin iş tutumu, riskten kaçınma ve etik norm açısından erkek yöneticilerden farklı olduğunu göstermektedir. İş tutumu ile ilgili olarak, yönetim kurulunda kadınlar daha gayretli çalışmakta ve yöneticilerin izlenmesi için daha fazla çaba sarf etmektedir (Li ve Li, 2020, s. 3).

Literatürde denetim komitesinin cinsiyet çeşitliliğinin performans üzerinde olumlu bir etki yaratabileceği belirtilmektedir. Denetim komitesi üyesi olarak kadınların varlığı denetim komitesi, toplantı sayısını artıracak ve komite çalışmalarının daha etkin olmasını sağlayacaktır (Khan, 2010, s. 2). Ittonen, Miettinen ve Vahamaa (2010) yaptıkları çalışmada, denetim komitesindeki kadınların çoğunun yüksek yetkinliğe ve sıkı çalışmaya sahip olması nedeniyle denetim komitesinin kadın üyelerinin doğal yanlışlık riskini azaltabildiğini gösteren kanıtlara ulaşımlardır.

Denetim komitesinde kadın üyenin varlığı ile firmanın iç denetimlerini ve iç kontrollerini daha dikkatli ve titiz bir şekilde değerlendirme ve denetim komitesinin danışma ve izleme işlevlerini iyileştirme, dolayısıyla finansal usulsüzlükleri azaltma eğiliminde olduğu ifade edilebilir. Riskten

kaçınma ile ilgili olarak, araştırmalar kadınların kişisel itibara daha fazla değer verme eğiliminde olduğunu ve bu nedenle finansal karar vermede daha fazla riskten kaçınma sergilediklerini göstermiştir (Lara vd., 2017: s. 653).

Alhababsah ve Yekini (2021) ve Uzliawati, Suhardjanto ve Djati (2014)'e göre; kadın yöneticiler kurumsal yönetim sistemini güçlendirir, açıklamaların kalitesini iyileştirir, kazançların kalitesini artırır, kredi temerrüdü olasılığını azaltır, borçlanma maliyetini ve çatışma düzeyini azaltır. Ayrıca kadın yöneticiler genellikle erkeklerden daha fazla riskten kaçındıkları için finansal tabloları manipüle etme olasılıkları daha düşüktür (Alhababsah ve Yekini, 2021, s. 6). Literatürde denetim komitesinde kadının varlığı konusunda yapılan çalışmalar doğrultusunda kadınların, finansal raporlamaların şeffaflık düzeyini etkileyeceği varsayılmıştır. Bu açıklamalar çerçevesinde aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H0c: Denetim komitesinde görev alan üyelerinin cinsiyetleri ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Denetim komitesi toplantılarının sayısı, denetim komitesinin izleme etkinliğini yansıtmaktadır. Daha sık toplanan denetim komiteleri, şirket koşulları hakkında daha iyi bilgilendirilir ve şirket finansal bilgilerinin hazırlanmasını ve raporlanmasını içeren finansal faaliyetlerin daha etkin bir gözetim ve izleme mekanizması sağlamaktadır (Alqatamin, 2018, s. 51).

Toplantıların sıklığı, acil sorunları düzeltmeye zaman ayıran ve daha iyi bir inceleme ve gözetim ortamı sunan aktif bir denetim komitesine işaret eder (Kankanamage ve Aruna Shantha, 2015, s. 63). Ampirik çalışmalar, daha fazla sayıda denetim komitesi toplantısına sahip firmaların daha az finansal hata ve hileyle karşılaştığını göstermiştir (Kankanamage ve Aruna Shantha, 2015, s. 63). Dolayısıyla denetim komitesinin toplantı sıklığı şirketlerin finansal ve finansal olmayan bilgileri düzenli, doğru, zamanında, karşılaştırılabilir, eksiksiz ve açık bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlayabilecektir. Bu da şirketlerin şeffaflık düzeyinin artmasına olanak sağlayabilecektir. Literatürde yer alan bu açıklamalar çerçevesinde aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H0d: Denetim komitesinin toplantı sıklığı ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Birçok çalışma, denetim komitesi üyelerinin bilgi ve tecrübelerinin, denetim komitesinin etkinliği ile doğrudan ilişkili olduğunu iddia etmektedir (Bedard ve diğerleri, 2004; Alqatamin, 2018).

Denetim komitesi üyeleri için tecrübe, atanan kurumsal gözetim sorumluluklarıyla ilgili alanlarda çalıştığı dönemdeki harcanan süreyi ifade etmektedir (DeZoort, 1998, s. 2).

Denetim komitesinin temel görevinin kurumsal finansal raporlama ve denetim süreçlerini denetlemek olduğundan dolayı, denetim komitesi üyelerinin incelenen veya tartışılan konuları anlama yeteneğine ve tecrübesine sahip olmalıdır (Lin vd., 2008, s. 727). Denetim komitesi üyeleri için tecrübe oldukça önemlidir, çünkü denetçilerde olduğu gibi, birçok gözetim yargısı öznel ve net “doğru” veya “yanlış” yanıtlardan yoksundur. Bu nedenle, nesnel kriterlerin yokluğunda, tecrübeye sahip olmayan üyelerin optimal olmayan kararlar alma olasılıkları yüksektir, çünkü gerekli teknik bilgiye sahip olmayabilirler, olaylara geniş bir bakış açısıyla bakamayabilirler ve problem çözme becerilerine yetersiz olabilmektedir (DeZoort, 1998, s. 2).

Defond ve Francis (2005), yapmış olduğu çalışmada denetim komitesi üyelerinin, muhasebe mesleği alanında (Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Denetçi vb.) profesyonel olarak çalışmış ve tecrübe sahibi olmasının denetim komitesinin etkinliğini arttıracak olduğunu bulmuştur. Bunun nedeni olarak da, denetçi olarak deneyim sahibi olan denetim komitesinin şirketin kontrol ve gözetim mekanizmasını, bilgilendirme faaliyetlerini iyileştirme ve geliştirme konusunda eğitim almış olması olarak açıklamıştır.

Denetim komitesi üyelerinin tecrübeli olması, finansal ve finansal olmayan bilgileri düzenli, doğru, zamanında, karşılaştırılabilir, eksiksiz ve açık bir şekilde düzenlenmesine katkı sağlayabilecektir. Bu da şirketlerin paylaşmış olduğu bilgilerin güvenilirliğini arttıracak ve şirketin şeffaflık düzeyinin artmasına olanak sağlayabilecektir. Bu açıklamalar çerçevesinde aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H0e: Denetim komitesinde görev alan üyelerin tecrübesi ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, denetim komitesinin özelliklerinin finansal raporların şeffaflık düzeyi üzerinde etkisinin olup olmadığını araştırmaktır. Bu hedef doğrultusunda, 2007-2021 yıllarını kapsayacak şekilde 402 firma/yıl verisinden faydalanılmıştır. Bu veriler elde edildikten sonra en küçük kareler yöntemi ve sabit etkiler modeli ile analiz edilmiştir. Bu firmalar Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksi'nde (XKURY) yer alan şirketlerden oluşmaktadır. Çalışmanın

temelini oluşturan verilere yani; finansal verilere, denetim komitesi verilerine ve denetim komitesinde görev alan üyelerin özellikleri ile ilgili verilere şirketlerin, faaliyet raporlarından ve finansal tablolarından ulaşılmıştır.

“Finansal raporların şeffaflık düzeyi” çalışmanın bağımlı değişkeni olarak belirlenmiştir. Şeffaflığın ölçütü olarak, şirketin Sermaye Piyasası Kurulu’ndan derecelendirme yetkisi bulunan derecelendirme kuruluşlarının vermiş oldukları kamuyu aydınlatma ve şeffaflık notu baz alınmıştır. Dolayısıyla şirketlerin finansal tablolarının şeffaflığı, şeffaflık derecelendirme notu ile orantılı olmaktadır. Başka bir deyişle, Kurumsal Yönetim İlkeleri’ne uygun bir şekilde derecelendirme yapmaya yetkisi olan derecelendirme kuruluşlarının yapmış olduğu değerlendirmeler sonrasında vermiş olduğu kamuyu aydınlatma ve şeffaflık notu, işletmenin finansal raporların şeffaflık düzeyi olarak tayin edilmiştir.

Çalışmada bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerine etkisinin ölçülmesinde ise literatürle (Abbott vd., 2004; Madi vd., 2014; Marzuki vd., 2019; Oradi ve Izadi, 2019) uyumlu olarak belirlenen aşağıdaki çoklu regresyon modelinden faydalanılmıştır.

$$FRSEFit = \beta_0 + \beta_1DKKEit + \beta_2DKTECit + \beta_3DKUZit + \beta_4DKBÜYit + \beta_5DKTOSit + \beta_6BÜYit + \beta_7PLit + \beta_8LNTAit + \beta_9LEVit + eit.$$

Finansal Raporlama Şeffaflığı-FRSEF: Çalışmanın amacı doğrultusunda, şirketin Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş derecelendirme şirketlerden aldığı kamuyu aydınlatma ve şeffaflık notu ile açıklanmıştır.

Denetim Komitesinin Üyelerinin Cinsiyetleri-DKKE: Denetim komitesi üyelerinden en az birinin kadın olması halinde 1, aksi durumda ise 0 değeri atanmıştır.

Denetim Komitesinin Tecrübesi-DKTEC: Denetim komitesi üyeleri daha önceden denetim komitesinde görev almış ise 1, görev almamış ise 0 değeri atanmıştır. Denetim komitesi üyelerinden birinin tecrübeli olması durumunda, denetim komitesinin tecrübeli olduğu kabul edilmiştir.

Denetim Komitesi Uzmanlığı-DKUZ: Denetim komitesinin uzmanlığı, denetim komitesi üyelerinin mesleki ve akademik yeterlilikleri dikkate alınmıştır. Denetim komitesi üyelerinin mesleki yeterlilikleri, denetim komitesi üyesinin SMMM ve YMM olması, akademik yeterliliği

finans ile ilgili bölümlerden yüksek lisans veya doktora yapmış olması dikkate alınmıştır. Denetim komitesinde uzman üye olması durumunda 1, aksi durumda 0 değeri verilmiştir.

Denetim Komitesinin Büyüklüğü-DKBÜY: Denetim komitesinde görev alan üye sayısı, denetim komitesinin büyüklüğünü temsil etmektedir.

Denetim Komitesinin Toplanma Sıklığı-DKTOS: Denetim komitesinin üyelerinin yılda en az 4 kez toplanması gerekmektedir. Denetim komitesi 4’den fazla toplantı yaptıysa 1, aksi durumda 0 değeri verilmiştir.

Çalışmada toplam 4 adet kontrol değişken kullanılmıştır. Bu değişkenler, toplam aktifin logaritması, kaldıraç oranı, kar/zarar durumu ve dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenme durumu şeklindedir.

1. Toplam Aktifin Logaritması: Kurumsal Yönetim Endeksi’nde bulunan firmaların toplam aktif büyüklüğünün doğal logaritmasını temsil etmektedir.
2. Kaldıraç Oranı: Kurumsal Yönetim Endeksi’nde bulunan firmaların toplam yabancı kaynakların, toplam varlıklara bölünmesini temsil etmektedir.
3. Kar/Zarar Durumu: Kurumsal Yönetim Endeksi’nde bulunan firmaların ilgili muhasebe döneminde dönem net karı veya dönem net zararı açıklama durumunu temsil etmektedir.
4. Dört Büyük Denetim Şirketi: Kurumsal Yönetim Endeksi’nde bulunan firmaların ilgili muhasebe döneminde bağımsız denetim hizmetini 4 büyük denetim şirketinden (Deloitte & Touche, E&Y, PWC, KPMG) alıp almama durumunu temsil etmektedir.

4. Verilerin Analizi ve Araştırma Bulguları

Araştırmanın bu aşamasında, regresyon analizinden önce modelde var olan değişkenler arasında çoklu bağlantı (multicollinearity) sorununun olup olmadığını incelemek için korelasyon analizi uygulanmıştır. Değişkenlere ait korelasyon katsayıları aşağıdaki şekildedir:

Tablo 1. Korelasyon Analizi Sonuçları

Korelasyon Sonuçları										
	FRSEF	DKKE	DKTEC	DKUZ	DKBÜY	DKTOS	4BÜY	PL	LNTA	LEV
FRSEF	1.0000									

DKKE	0.0418	1.0000								
DKTEC	0.0894	0.1124	1.0000							
DKUZ	-0.0391	0.1862	0.0687	1.0000						
DKBÜY	-0.0202	-0.0419	0.0854	0.1093	1.0000					
DKTOS	0.0800	0.0964	0.0069	0.0363	-0.0999	1.0000				
4BÜY	0.3180	0.1360	-0.0232	0.0083	0.0476	0.0543	1.0000			
PL	0.0649	-0.0444	-0.0959	-0.0100	0.0264	-0.0341	0.1445	1.0000		
LNTA	0.1564	-0.1298	-0.0973	-0.1417	0.0772	0.0159	0.1667	0.0561	1.0000	
LEV	0.1149	-0.0009	0.0558	-0.0404	0.0572	-0.0974	0.1635	-0.1976	0.0685	1.0000

Literatürde Pearson değerinin 0.80'den daha az olması normal kabul edilmektedir (Gujarati, 2004). Çalışmanın modeline ilişkin korelasyon analizi sonucunda, değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığı gözlemlenmiştir. Modelde yer alan değişkenler arasındaki en yakın değer 0.3180 ile 4BÜY ve FRSEF (Şeffaflık) değişkenleri arasındadır. Söz konusu değer 0.80'den küçük olması, modelin değişkenleri arasında korelasyon sorununun olmadığına işaret etmektedir.

Tablo 2. En Küçük Kareler Yöntemi ile Analiz Sonuçları

EKK Yöntemi Sonuçları		Gözlem Sayısı=402					
FRSEF	Katsayı	Standart Hata	z	P > z	(95% Conf. Interval)		
DKKE	1.110238	.5258241	2.11	0.035**	.796421	2.140835	
DKTEC	.2508981	.310609	0.81	0.419	-.3578844	.8596805	
DKUZ	.260372	.4179496	0.62	0.533	-.5587941	1.079538	
DKBÜY	-1.343468	.3983179	-3.37	0.001***	-2.124157	-.5627793	
DKTOS	1.825615	.478628	3.81	0.000***	.8875214	2.763709	
4BÜY	3.232606	.783156	4.13	0.000***	1.697648	4.767563	
PL	.6923985	.5701499	1.21	0.225	-.4250748	1.809872	
LNTA	.0378847	.0444268	0.85	0.394	-.0491903	.1249596	

LEV	4.159462	1.334614	3.12	0.002***	1.543667	6.775258
sabit	87.73631	1.765453	49.70	0.000	84.27609	91.19654

***, **, *, %1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı.

Tablo 2, şirket tarafından sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyine etki etmesi beklenen faktörlerin bağımsız ve kontrol değişkeni olarak kullanıldığı en küçük kareler yöntemine dayalı analiz sonuçlarını göstermektedir. İlgili tabloda bağımsız ve kontrol değişkenlerin katsayıları, standart hataları, z değerleri, p değerleri, %95 güven aralığındaki alt ve üst sınıra ait değerleri bulunmaktadır.

Bağımsız değişkenler; denetim komitesinin uzmanlığı, denetim komitesinin tecrübesi, denetim komitesinin cinsiyeti, denetim komitesinin büyüklüğü ve denetim komitesinin toplanma sıklığıdır. Kontrol değişkenleri; toplam aktifin logaritması, kaldıraç oranı, kar/zarar durumu ve dört büyük denetim şirketidir.

Tablo 2'deki verilere göre, modeldeki DKKE (Cinsiyet) bağımsız değişkeninin katsayısı 1.110238'dir. Bahse konu değişkenin p değeri ise, 0.035'tür. Bu durum, DKKE (Cinsiyet) ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 2'e bakıldığında, modeldeki DKTEC (Tecrübe) bağımsız değişkenine ait katsayı 0.2508981 olduğu görülmektedir. Bahse konu değişkenin p değeri ise, 0.419'dur. Bu durum, DKTEC (Tecrübe) ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığına işaret etmektedir.

Tablo 2'te sunulan verilere bakıldığında, modeldeki DKUZ (Uzmanlık) bağımsız değişkenine ait katsayı 0.2603721'dir. Söz konusu değişkenin p değeri ise, 0.533'dür. Bu durum, DKUZ (Uzmanlık) ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişkiyi gösterse de, bu ilişkinin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 2'deki verilere göre, modeldeki DKTOS (Toplanma Sıklığı) bağımsız değişkenine ait katsayı 1.825615 olduğu görülmektedir. Bahse konu değişkenin p değeri ise, 0.000'dir. Bu durum DKTOS (Toplanma Sıklığı) ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde, modeldeki DKBÜY (Büyüklik) bağımsız değişkenine ait katsayı -1.343468 olduğu görülmektedir. Bahse konu değişkenin p değeri ise, 0.001'tür. Bu durum, DKBÜY (Büyüklik) ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişkinin varlığını desteklemektedir.

Regresyon modelinin diğer bir değişkenine bakıldığında, modeldeki 4BÜY (4 Büyük Denetim Şirketi) kontrol değişkenine ait katsayı 3.232606'dır. Söz konusu değişkenin p değeri ise, 0.000'dir. Bu durum, 4BÜY değişkeni ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer bir kontrol değişkeni ise modeldeki PL (Kar/Zarar) değişkenidir. PL'ye ait katsayı 0.6923985 ve p değeri, 0.225'dir. Bu durum, PL ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Tablo 2'de sunulan verilere bakıldığında, modeldeki LNTA (Toplam Akif Logaritması) kontrol değişkenine ait katsayı 0.378847 olduğu görülmektedir. Bahse konu değişkenin p değeri ise, 0.394'dir. Bu durum, LNTA (Toplam Akif Logaritması) ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını desteklemektedir.

Son olarak, Tablo 2'deki sunulan veriler ışığında, modeldeki son kontrol değişkeni olan LEV (Kaldıraç Oranı) değişkenine ait katsayınının 4.159462 ve değişkenin p değerinin ise, 0.002 olduğu görülmektedir. Bu durum LEV (Kaldıraç Oranı) ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Her ne kadar Tablo 2'de şirketin finansal raporlarının şeffaflık düzeyine etki etmesi beklenen faktörlerin bağımsız değişken olarak kullanıldığı regresyon yöntemine dayalı analiz sonuçları yer alsa da, verilerin analizinde doğru modelin uygulanması araştırma sonuçlarının daha güvenilir elde edilebilmesi için oldukça önemlidir. En küçük kareler yöntemi analizi ihmal edilmiş değişkenlerin sebep olduğu ve tahmin sapmalarından kaynaklanan potansiyel problemleri nedeniyle eleştirilmektedir (Tuan, 2016: s. 174). Bu yüzden çalışma verileri söz konusu potansiyel sorunlar ve endişelerden dolayı ve regresyon modelinin ortaya koymuş olduğu ilişkilerin farklı ekonometrik yöntemler uygulanması durumunda da geçerli olup olmadığını test etmek için söz konusu yönteme ek olarak, sabit etkiler modeli ile de test edilmiştir. Bu aşamada ise, regresyon modelinin

belirlenebilmesi için Hausman testi yapılmıştır. Hausman test istatistiği, sabit etkiler tahmincisinin, temel hipotez ve alternatif hipotez altında tutarlı; rassal etkiler tahmincisinin, temel hipotez altında tutarlı ve etkin, alternatif hipotez altında ise tutarsız olduğunu test etmektedir. Bu çerçevede Hausman test sonucuna göre, temel hipotez reddedilmekte ve alternatif hipotez kabul edilmektedir.

Bu sonuca göre rassal etkiler tahmincisinin tutarsız olduğu ve sabit etkiler tahmincisinin geçerli olduğu sonucu elde edilmiştir. Tablo 3’de söz konusu test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3. Hausman Testi Sonuçları

<i>Model: FRSEF = $\beta_0 + \beta_1DKKEit + \beta_2DKTECit + \beta_3DKUZit + \beta_4DKBÜYit + \beta_5DKTOSit + \beta_64BÜYit + \beta_7PLit + \beta_8LNTAit + \beta_9LEVit + eit.$</i>				
Test	Chi2	Olasılık Değeri	Hipotez	Karar
Hausman (re fe)	26.95	0.0001***	Açıklayıcı değişkenler ve birim etki arasında korelasyon yoktur.	Reddedilmektedir.
***, **, *, %1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı.				

Bir sonraki aşamada ise, sabit etkiler modelinin uygulanması sonucu elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Sabit Etkiler Modeli Analiz Sonuçları

Sabit Etkiler						Gözlem Sayısı=402
Modeli						
FRSEF	Katsayı	Standart Hata	t	P> t	95% Conf. Interval	
DKKE	1.084428	.5242418	2.07	0.039**	.0531156	2.11574
DKTEC	.1811115	.3027864	0.60	0.550	-.4145435	.7767665
DKUZ	.2996396	.4161387	0.72	0.472	-.5190072	1.118286
DKBÜY	-1.532869	.3890705	-3.94	0.000***	-2.298266	-.7674718
DKTOS	1.98964	.4793984	4.15	0.000***	1.046545	2.932734
4BÜY	2.442255	.8183514	2.98	0.003***	.8323572	4.052153
PL	.2829536	.5713456	0.50	0.621	-.8410232	1.40693

LNTA	-0.0056578	.0437621	-0.13	0.897	-.0917487	.080433
LEV	5.45111	1.485832	3.67	0.000***	2.528114	8.374106
sabit	89.89395	1.762662	51.00	0.000	86.42636	93.36154

***, **, *, %1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı.

Tablo 4, şirketin Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş derecelendirme şirketlerden aldığı kamuyu aydınlatma ve şeffaflık notunun bağımlı değişken olan finansal raporların şeffaflık düzeyini temsil ettiği ve denetim komitesinin özelliklerinin bağımsız değişkenler olarak belirlendiği sabit etkiler modeline dayalı elde edilen analiz sonuçlarını sunmaktadır.

Araştırma modelindeki DKKE (Cinsiyet) bağımsız değişkenine ait katsayı 1.084428 ve bahse konu değişkenin p değeri ise, 0.039 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç, DKKE (Cinsiyet) ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4'deki verilere bakıldığında, modeldeki DKTEC (Tecrübe) bağımsız değişkenine ait katsayının 0.1811115 ve bahse konu değişkenin p değeri ise, 0.550 olduğu görülmektedir. Bu verilere göre, TEC (Tecrübe) değişkeni ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Tablo 4 incelendiğinde, modeldeki DKUZ (Uzmanlık) bağımsız değişkenine ait katsayı 0.2996396 olduğu ve bahse konu değişkenin p değeri ise, 0.472 olduğu görülmektedir. Bu veriler ise, DKUZ (Uzmanlık) değişkeni ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığına işaret etmektedir.

Tablo 4'deki veriler incelendiğinde, modeldeki DKBÜY (Büyüklik) bağımsız değişkenine ait katsayı -1.532869 olduğu ve bahse konu değişkenin p değeri ise, 0.000 olduğu görülmektedir. Bu verilere göre DKBÜY değişkeni ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişkinin olduğu ifade edilebilir.

Tablo 4'de sunulan verilere göre, modeldeki DKTOS (Toplanma Sıklığı) bağımsız değişkenine ait katsayı 1.98964'dir. Söz konusu değişkenin p değeri ise, 0.000'dır. Bu durum DKTOS (Toplanma Sıklığı) değişkeni ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4’de sunulan verilere göre, modeldeki 4BÜY (4 Büyük Denetim Şirketi) kontrol değişkenine ait katsayı 2.442255’dir. Söz konusu değişkenin p değeri ise, 0.003’dir. Bu durum 4BÜY değişkeni ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4’de sunulan verilere göre, modeldeki PL (Kar/Zarar) kontrol değişkenine ait katsayı 0.2829536’dir. Söz konusu değişkenin p değeri ise, 0.621’dir. Bu durum PL değişkeni ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4’de sunulan verilere göre, modeldeki LNTA (Toplam Akif Logaritması) kontrol değişkenine ait katsayı -0.0056578’dir. Söz konusu değişkenin p değeri ise, 0.897’dir. Bu durumda LNTA ile şeffaflık arasında %5 anlamlılık düzeyinde negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4’de sunulan verilere göre, modeldeki LEV (Kaldıraç Oranı) bağımsız değişkenine ait katsayı 5.4511’dir. Söz konusu değişkenin p değeri ise, 0.000’dir. Bu durum LEV değişkeni ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Aşağıdaki tabloda, çalışmanın amacına uygun olarak geliştirilen temel ve alt hipotezlerin analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 5. Araştırma Hipotezlerinin Sonucu

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ		BULGULAR IŞIĞINDA SONUÇ
Temel Hipotez: <i>H0: Şirket denetim komitesinin sahip olduğu özellikler ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.</i>		RED
Alt Hipotez	<i>H0a: Denetim komitesinde görev alan üyelerin sayısı ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.</i>	RED
Alt Hipotez	<i>H0b: Denetim komitesinde görev alan üyelerin finansal uzmanlık düzeyi ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.</i>	KABUL

Alt Hipotez	<i>H0c: Denetim komitesinde görev alan üyelerinin cinsiyetleri ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.</i>	RED
Alt Hipotez	<i>H0d: Denetim komitesinin toplantı sıklığı ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.</i>	RED
Alt Hipotez	<i>H0e: Denetim komitesinde görev alan üyelerin tecrübesi ile finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.</i>	KABUL

5.

Sonuç

Uluslararası büyük çaplı şirket skandalları ve bu skandalların neden olduğu finansal problemler, başarılı kurumsal yönetim uygulamalarına olan ihtiyacı arttırmıştır. Dolayısıyla adillik, sorumluluk, hesap verilebilirlik ve şeffaflık üzerine kurulması beklenen kurumsal yönetim ilkeleri gerek şirketler gerekse sermaye piyasaları için önem kazanmıştır. Finansal piyasalara yatırımcı çekme amacı güden ülkeler için kurumsal yönetim ilkeleri kaçınılmaz bir araç olarak hayata geçirilmiştir. Uluslararası yatırımcıları sermaye piyasalarına çekmek, ülke sermaye piyasalarını geliştirerek güçlendirmek, işletmenin yöneticileri, pay sahipleri, çalışanları ve diğer tüm ilgililerinin, doğru, güvenilir ve şeffaf olarak bilgilendirilmesiyle sağlanabilmektedir.

Kurumsal yönetim ilkelerinden biri olan şeffaflık aracılığıyla işletme içi ve işletme dışı paydaşların haklarının korunmaktadır. Bu sayede işletme paydaşları doğru, güvenilir finansal ve finansal olmayan bilgiye ulaşmalarını mümkün kılmaktadır. Şeffaflık, işletmenin paydaşlarının ve işletme bilgi kullanıcılarının, işletme verileri hakkında bilgilendirilmesini, açıklama yapılmasını, doğru ve güvenilir bilgiye eksiksiz olarak ulaşmasını amaçlamaktadır.

Kurumsal yönetim ilkelerini gerçekleştirilmesi için denetim komitesine gereksinim duyulmaktadır.

Finansal raporlama faaliyetlerini izlemek ve finansal bilgilere ait raporların eksiksiz hazırlanmasına yardımcı olmak, olası hata ve hileleri önüne geçmek, oluşabilecek hataları yönetime bildirmek, işletme paydaşlarının çıkarlarını korumak, bağımsız dış denetçilere yardımcı olmak denetim komitesi görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla denetim komitesi, kuruluşlarda şeffaflığı ve kamunun aydınlatılmasında önemli bir etkiye sahip olması beklenmektedir. Bu çerçevede, çalışmanın temel amacı şirket denetim komitesi özelliklerinin sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyine etkisini araştırmaktır.

Çalışmada, 2007-2021 yılları arasında BIST kurumsal yönetim endeksinde yer alan bankalar, holdingler ve yatırım ortaklığı dışında işlem gören finansal olmayan şirketlere ait 402 firma/yıl verisinden faydalanılmıştır. İlgili veriler, en küçük kareler yöntemi ve sabit etkiler modeli ile analiz edilmiştir.

Çalışmada, şirketin Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş derecelendirme kuruluşlarından aldığı kamuyu aydınlatma ve şeffaflık notu araştırma modelinin bağımlı değişkeni (FRSEF) olan finansal raporların şeffaflık düzeyini temsil etmektedir. Araştırma modelinin bağımsız değişkenleri; denetim komitesinin uzmanlığı (DKUZ), denetim komitesinin tecrübesi (DKTEC), denetim komitesinin cinsiyeti (DKKE), denetim komitesinin büyüklüğü (DKBÜY), denetim komitesinin toplanma sıklığı (DKTOS) iken, araştırma modelinin kontrol değişkenleri olarak şirketin toplam aktif büyüklüğünün doğal logaritması, toplam yabancı kaynakların, toplam varlıklara bölünmesi ile elde edilen kaldıraç oranı, şirketin ilgili muhasebe döneminde dönem net karı veya dönem net zararı açıklama durumu ve ilgili muhasebe döneminde bağımsız denetim hizmetini 4 büyük denetim şirketinden alma durumu belirlenmiştir.

Araştırmada yapılan korelasyon testi sonucunda, değişkenlerin birbirleriyle olan katsayıları 0.80'den düşük çıktığı için çoklu bağlantı problemi olmadığı gözlemlenmiştir. Korelasyon testi sonrası yapılan Hausman testi sonucunda, sabit etkiler modelinin tercih edilmesine karar verilmiştir. Hausman testi sonrası gerçekleştirilen regresyon modeli sonuçları ile kurulan hipotezlerin kabul ya da reddi şeklinde çıkarımlar oluşturulmuştur. Regresyon modeli sonuçlarına göre; çalışmamızdaki hipotez ve alt hipotezleri aşağıda açıklanmıştır.

Ayrıca araştırma modeline kontrol değişkeni olarak dahil ettiğimiz kaldıraç oranı (LEV) ve dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenme durumu (4BÜY) değişkenleri ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Fakat araştırma modelinin diğer iki kontrol değişkeni olan ilgili muhasebe döneminde dönem net karı veya dönem net zararı açıklama durumu (PL) ve toplam aktif logaritması (LNTA) değişkenleri ile sunulan finansal raporların şeffaflık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilememiştir.

Bu çalışmanın, sunulan finansal tabloların şeffaflık düzeyine etki etmesi muhtemel olan faktörleri farklı bir bakış açısıyla ele alarak ilgili literatüre katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Denetim komitesi üyelerinin sahip olduğu özelliklerin şirket yatırımcılarına, ortaklarına ve yöneticilerine

yol gösterici olması beklenmektedir. Çalışmanın araştırma sonuçlarına paralel olarak, şirketlere denetim komitesinde kadın üye bulundurulması, ara dönem finansal raporlar için toplanan denetim komitesi üyelerinin toplanma sıklığını artırması ve denetim komitesinin zamanlı kararlar almaya engel olmayacak şekilde farklı yetkinliklere sahip üyelerle genişletmesi önerilmektedir. Ayrıca gelecekte, araştırmanın veri seti genişleterek ve denetim komitesi üyelerinin farklı özellikleri de araştırma modeline dahil edilerek yeni çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Abbott, L.J., S. Parker ve G.F. Peters (2004). “Audit Committee Characteristics and Restatements”, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23.
- Ahmed, A.S., B.K. Billings, R.M. Morton, ve M. Stanford-Harris (2002). “The Role of Accounting Conservatism in Mitigating Bondholder-Shareholder Conflicts over Dividend Policy and in Reducing Debt Costs” *The Accounting Review*, Vol. 77 (4).
- Ahmed, A., ve S. Duellman (2007). “Accounting conservatism and board of director characteristics: an empirical analysis”, *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 43 Nos 2/3, pp. 411-437
- Alhababsah, S., ve S. Yekini (2021). “Audit committee and audit quality: An empirical analysis considering industry expertise, legal expertise and gender diversity”, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 42.
- Alqatamin, R.M. (2018). “Audit committee effectiveness and company performance: Evidence from Jordan”, *Accounting and Finance Research*,7 (2).
- Al-Shaer, H., Malik, M. F., ve M. Zaman (2021). “What do audit committees do? Transparency and impression management”, *Journal of Management and Governance*, 1-26.
- Anderson, R.C., Mansi, S.A., ve D.M. Reeb (2004). “Board characteristics, accounting report integrity, and the cost of debt”, *Journal of Accounting and Economics*, 37, 315-342.

- Beaver, W. H. ve S.G. Ryan (2000). "Biases and Lags in Book Value and Their Effects on the Ability of the Book-to-Market Ratio to Predict Book Return on Equity", *Journal of Accounting Research*, Vol.38, No.1.
- Bedard, J., Chtourou, S. M., ve Courteau, L. (2004). "The effect of audit committee expertise, independence, and activity of aggressive earnings management", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(2), 13-35.
- Crockett, M., ve M.J. Ali (2015). "Auditor independence and accounting conservatism: Evidence from Australia following the corporate law economic reform program", *International Journal of Accounting and Information Management*, 23, 80-104.
- Davis, G.F. (2005). "New directions in corporate governance", *Annual review of sociology*, 143-162.
- DeFond, M.L., ve J.R. Francis (2005). "Audit research after SarbanesOxley", *Auditing-A Journal of Practice & Theory* 24.
- DeZoort, F.T. (1998). "An analysis of experience effects on audit committee members' oversight judgments", *Accounting, Organizations and Society*, 23 (1), 1-21.
- Dhaliwal, D., Naiker, V., ve F. Navissi (2010). "The Association Between Accruals Quality and the Characteristics of Accounting Experts and Mix of Expertise on Audit Committees". *Contemporary Accounting Research*, 27(3), 787-827.
- Fakhari, H., ve Pitenoei, Y.R. (2017). "The impact of audit committee and its characteristics on the firms' information environment", *Iranian Journal of Management Studies*, 10 (3), 577-608.
- Francis, J. R., Khurana, I. K., ve Pereira, R. (2003). "The role of accounting and auditing in corporate governance and the development of financial markets around the world", *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 10 (1), 1-30.
- Gujarati, D. N. (2004). "*Basic econometrics (4th ed.)*". USA, New York: McGraw Hill.
- Hui, H., ve Jing-jing, Z. (2008). "Relationship between Corporate Governance and Financial Distress: An Empirical Study of Distressed Companies in China", *The International Journal of Management*, 25, 654.

- Hundal, S., (2013). “Independence, Expertise and Experience of Audit Committees: Some Aspects of Indian Corporate Sector”, *American International Journal of Social Science*, Volume 2, Number 5, s. 58-75.
- Ittonen, Kim. Miettinen, Johanna ve Vahamaa (2010). “Does Female Representaion on Audit Committees Affect Audit Fee”, *Journal of Finance and Accounting*, Vol 49, No. 3-4: 113-139.
- Kankanamage, C.A., ve Aruna Shantha, K.V. (2015). “The Impact of Audit Committee to Enhance the Financial Reporting Quality and Transparency: Evidence from Sri Lankan Listed Firms”. Paper presented at the international research symposium, Rajarata University of Sri Lanka, Sri Lanka.
- Khan, H. (2011). “A literature review of corporate governance”, *International Conference on E-business, management and Economics*, Vol. 25, No. 1:1-5.
- Khan, Md. H.U.Z, (2010). “The effect of corporate governance elements on Corporate Social Responsibility (CSR) reporting”, *International journal of Law and Managing*, No.2:88-109.
- Klein, A. (2002). “Audit committee, board of director characteristics, and earnings management”, *Journal of Accounting & Economics*, 33 (3): 375-400.
- Lara, J. M. G., Osma, B. G., Mora, A., ve Scapin, M. (2017). “The monitoring role of female directors over accounting quality”, *Journal of Corporate Finance*, 45:651-668.
- Li, J., Mangena, M. ve Pike, R., (2012). “The Effect of Audit Committee Characteristics on Intellectual Capital Disclosure”, *The British Accounting Review*, Vol. 44 (2): 98-110.
- Li, X., ve Li, Y. (2020). “Female independent directors and financial irregularities in Chinese listed firms: From the perspective of audit committee chairpersons”, *Finance research letters*, 32.
- Lin, Z. J., Xiao, J. Z., ve Tang, Q. (2008). “The roles, responsibilities and characteristics of audit committee in China”, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.
- Madi, H.K., Z. Ishak ve N. Manaf (2014). “The Impact of Audit Committee Characteristics on Corporate Voluntary Disclosure”, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 164.

- Marzuki, M.M., Haji-Abdullah, N.M., Othman, R., Abdul Wahab, E., ve Harymawan, I. (2019). “Audit Committee Characteristics, Board Diversity, and Fraudulent Financial Reporting in Malaysia”, *Corporate Finance: Governance*.
- Oradi, J., ve Izadi, J. (2019). “Audit committee gender diversity and financial reporting: evidence from restatements”, *Managerial Auditing Journal*.
- Özkan, S., Karaibrahimoğlu, Y., Acar, E. ve Öz, İ. (2013), “Finansal Tabloların Sunum Tarihini Etkileyen Faktörler: İMKB Firmaları Üzerine Bir Uygulama”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt. 15 (3): 167-185.
- Pucheta-Martínez, M. C., ve De Fuentes, C. (2007). “The impact of audit committee characteristics on the enhancement of the quality of financial reporting: An empirical study in the Spanish context”, *Corporate governance: An international review*, 15 (6): 1394-1412.
- Smith R. (2003). “*Audit Committees: Combined Code Guidance*”. London: Financial Reporting Council.
- Sultana, N. (2015). “Audit Committee Characteristics and Accounting Conservatism”, *International Journal of Auditing*, 19 (2): 88-102.
- Toraman, C. ve H. Abdioğlu. (2008). “İMKB Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Kurumsal Yönetim Uygulamalarında Zayıf ve Güçlü Yanları: Derecelendirme Raporlarının İncelenmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 40.
- Tuan, K. (2016). “Denetim Komitesi Özellikleri ve İhtiyatlılık Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul Örneği”, *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 15 (47): 115-130.
- Tuan, K. (2016). “Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan İşletmelerde Etkin İç Kontrol ve Bağımsız Denetim Göstergeleri”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (1): 159-183.
- Uzliawati, L., Suhardjanto, D., ve Djati, K. (2014). “The characteristics of audit committee and intellectual capital disclosure in Indonesia banking industry”, *GSTF Journal on Business Review (GBR)*, 3 (2).
- Wang, M.C., Lee, M.H., ve Chuang, J.J. (2016). “Relations among audit committee establishment, information transparency and earnings quality: Evidence from simultaneous equation models”, *Quality & Quantity*, 50 (6): 2417-2431.

Ya'acob, N. S., Manap, M. I. B. A., ve Al-Razi, B. (2018). "CEO, CFO and Audit Committee Competencies towards Enhancing Financial Disclosure Transparency by Government Linked Companies in Malaysia: Pilot Study", *Global Business & Management Research*, 10 (3).